

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

УДК 330.322

В. Г. В'ЮН

«Міжнародний класичний університет» навчального комплексу ОНУ імені І. І. Мечнікова

В. О. КРАЙНІЙ

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ЗБІЛЬШЕНІ ОБСЯГІВ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ

Розглянуто проблеми та напрями державного регулювання, основні фактори інвестиційної привабливості, запропоновані шляхи удосконалення законодавчої бази, впровадження економічних регуляторів активізації внутрішньої інвестиційної активності

Ключові слова: Інвестиції, інвестиційна діяльність, іноземні інвестиції, інвестиційна політика держави, сприятливий інвестиційний клімат.

Постановка проблеми. Однією з передумов стабільного економічного розвитку країни та її регіонів є формування та підтримка сприятливого інвестиційного іміджу в уяві потенційних інвесторів. Визначальним завданням державної політики у сфері інвестиційної діяльності є формування сприятливого інвестиційного клімату та зниження інвестиційного ризику для іноземних інвесторів.

Метою даної статті є обґрунтування організаційно-економічних механізмів здійснення заходів з боку держави щодо підвищення інвестиційної привабливості України.

Основна частина. Україна, володіючи значним внутрішнім ринком, розгалуженим промисловим і сільськогосподарським потенціалом, багатими та різноманітними природними ресурсами, а також вигідним геополітичним розташуванням, може стати одним із провідних європейських

реципієнтів інвестицій. Україною успадкована потужна інфраструктура виводу добутої сировини, металів, хімічних добрив та зернових на світові ринки. Це нафто- і газопроводи, портове господарство, залізниця тощо (рис. 1) [1].

Найбільш вагомими перевагами України для інвесторів з позиції сучасного та потенційного стану розвитку країни можна вважати наступні (табл. 1).

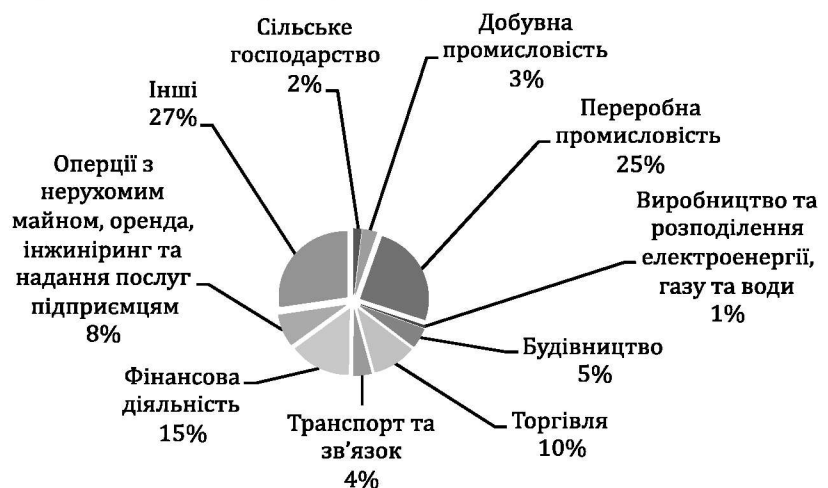

Рис. 1. Пріоритетні напрями іноземних капіталовкладень в Україні

З метою підвищення обсягів залучення інвестицій в економіку держави інвестиційна політика Уряду України націлена на мінімізацію інвестиційних ризиків та сприянню підвищення основних макроекономічних показників та їх динаміку у процесі економічної діяльності. На сьогодні в Україні вже створено сприятливе правове поле для здійснення інвестиційної діяльності.

Основними актами законодавства, що впливають на інвестиційний клімат в Україні, є:

- Конституція України;
- Господарський, Цивільний, Земельний кодекси України;
- Закони України: «Про банки і банківську діяльність», «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», «Про господарські товариства», «Про державне регулювання ринку цінних паперів», «Про заставу», «Про захист іноземних інвестицій в Україні», «Про режим іноземного інвестування», «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження», «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» та інші [2].

Згідно з діючим законодавством, інвестиції в Україні можуть здійснюватися у таких формах:

- часткова участь у підприємствах, що створюються спільно з українськими юридичними і фізичними особами, або придбання частки діючих підприємств;
- створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, філій та інших відокремлених підрозділів інозем-

них юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств повністю;

- придбання нерухомого чи рухомого майна шляхом прямого одержання майна та майнових комплексів або у вигляді акцій, облігацій та інших цінних паперів;
- придбання самостійно чи за участю українських юридичних або фізичних осіб прав на користування землею та використання природних ресурсів на території України;
- придбання інших майнових прав;
- господарська (підприємницька) діяльність на основі угод про розподіл продукції;
- інші форми, які не заборонені законами України, в тому числі без створення юридичної особи на підставі договорів із суб'єктами господарської діяльності України [3].

Україна гарантує стабільність умов здійснення інвестиційної діяльності, додержання прав і законних інтересів її суб'єктів. Умови договорів, укладених між суб'єктами інвестиційної діяльності, зберігають свою чинність на весь строк дії цих договорів і у випадках, коли після їх укладення законодавством (крім податкового, митного та валютного законодавства, а також законодавства з питань ліцензування певних видів господарської діяльності) встановлено умови, що погіршують становище суб'єктів або обмежують їх права, якщо вони не дійшли згоди про зміну умов договору [4]. Держава гарантує захист інвестицій незалежно від форм власності, а також іноземних інвестицій. Захист інвестицій забезпечується законодавством України, а також міжнародними договорами України. Інвесторам, у тому числі іноземним, забезпечується рівноп-

Т а б л и ц я 1

Фактори інвестиційної привабливості України

№	Фактор інвестиційної привабливості	Характеристика
1	Вигідне геополітичне положення	Країна має вихід до Чорноморського басейну; розташована на перехресті транспортних шляхів Європа – Азія, Північ – Південь;
2	Високий рівень природно-ресурсної забезпеченості	За кількістю розвіданих запасів марганцевих руд Україна – друга в світі і перша – серед країн СНД; запасами вугілля, залізної руди, калійних солей, глинистої сировини країна забезпечена на 100–200 років
3	Дешева кваліфікована робоча сила	Середньомісячна заробітна плата в Україні за 2011 рік становить 1004,7 грн, тоді як рівень мінімальної заробітної плати у країнах-членах ЄС: Франція – 1328,5 євро, Англія – 1160,0 євро.
4	Місткий споживчий ринок	Річна місткість українського споживчого ринку за урядовими оцінками – 32,122 млрд дол. США.

равний режим, що виключає застосування заходів дискримінаційного характеру, які могли б перешкодити управлінню інвестиціями, їх використанню та ліквідації, а також передбачаються умови і порядок вивозу вкладених цінностей і результатів інвестицій. Державні гарантії захисту інвестицій не можуть бути скасовані або звужені стосовно інвестицій, здійснених у період дії цих гарантії.

Обов'язковою умовою здійснення інвестицій є державна реєстрація іноземних інвестицій. Для іноземних інвесторів на території України встановлюється національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності, за винятками, передбаченими законодав-

ством України та міжнародними договорами України.

Розглядаючи проблеми низької привабливості інвестиційних проектів в Україні можна констатувати той факт, що вони підрозділяються на інституціональні, макроекономічні та мікроекономічні (рис. 2) [5].

Потенційно Україна може бути однією з провідних країн вкладання прямих та портфельних іноземних інвестицій. Цьому сприяє її великий внутрішній ринок, значний промисловий і сільськогосподарський потенціал, а також вигідність геополітичного розташування України на перехресті торговельних шляхів Європи та Азії.

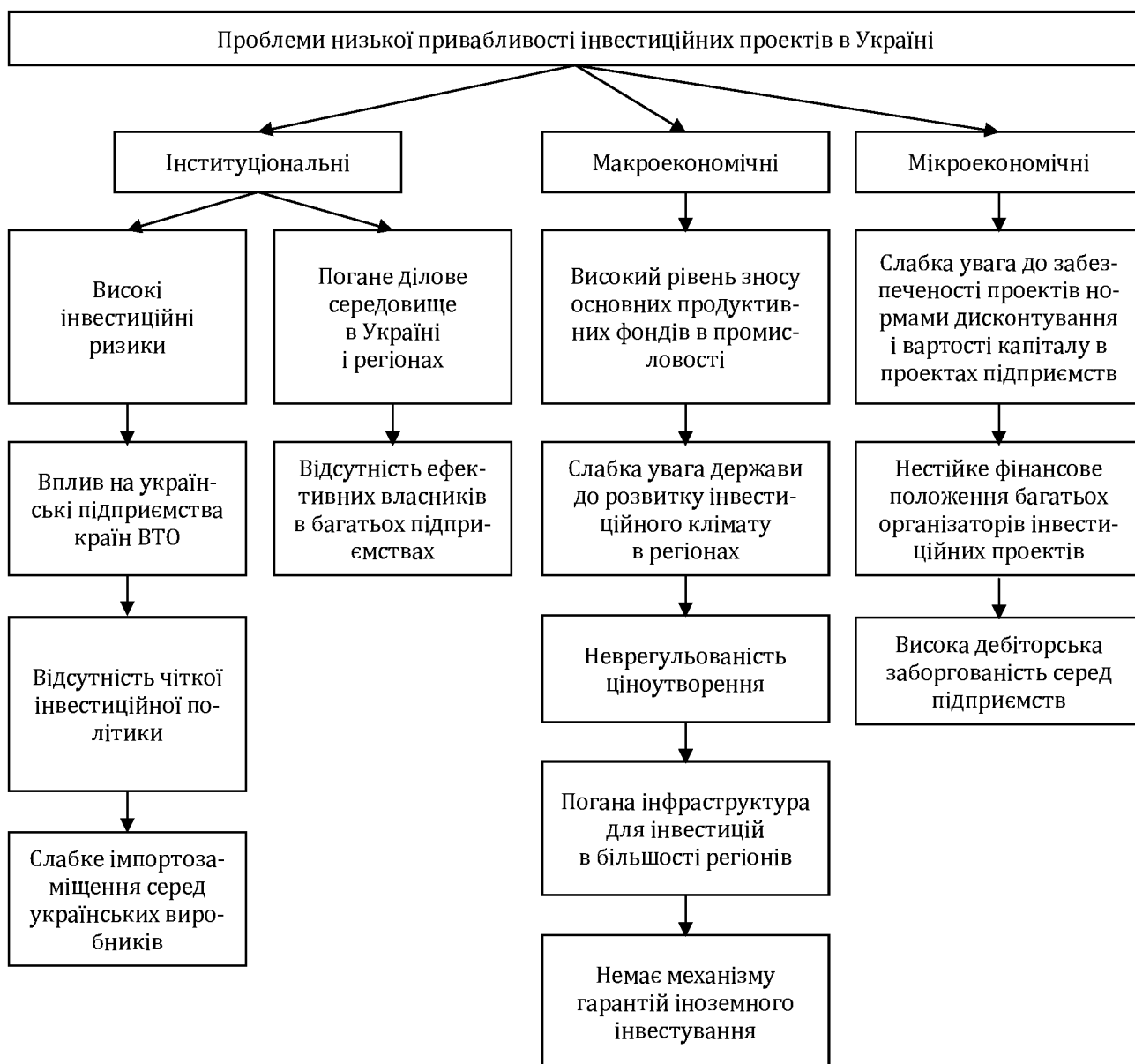

Рис. 2. Проблеми низької привабливості інвестиційних проектів в Україні

Слід відмітити, що можливості продуктивного використання інвестицій в Україні різоче відрізнятимуться залежно від того, чи поєднуються стабілізаційні заходи, які проводить уряд з поживленням економіки, чи є сама стабілізація динамічною, розрахованою на структурно орієнтоване зростання. При цьому масштаби інвестицій залежатимуть не від поживлення і структурних зрушень як таких, а від таких змін на цих напрямках, які надають певного темпу формуванню внутрішнього й зовнішнього ринків. Грунтуючись на теоретичних основах факторів інвестиційного клімату та враховуючи аналіз його сучасного стану, можна сформулювати наступні першочергові завдання для підвищення привабливості України для інвесторів:

- досягнення макроекономічної стабілізації;
- розвиток конкуренції;
- покращення інституціонально-правової бази.

Поліпшення інвестиційного клімату відбувається через реформування економіки, а саме реформування нормативної бази, перегулювання, податкової бази, адміністративної бази. До задач, що пов'язані з досягненням макроекономічної стабілізації належать: установлення контролю над інфляцією і курсом національної валюти.

Економічний розвиток неможливий без стабілізації виробництва, створення умов для залучення прямих іноземних інвестицій. Колівання обсягів виробництва посилюють економічний ризик у країні і негативно впливають на інвестиційний клімат [4].

В країну, де вітчизняний інвестор практично не вкладає кошти в розвиток виробництва не піде й іноземний інвестор. Тому в умовах економічної кризи важливе значення має державна підтримка реалізації інвестиційних проектів розвитку пріоритетних виробництв, а також впровадження економічних регуляторів активізації внутрішньої інвестиційної активності.

Для динаміки інвестицій формування внутрішнього ринку має вирішальне значення. Головне для інвестора й товаровиробника – щоб вироблена продукція або послуги були оплачені, адже платоспроможний попит визначається рівнем доходів населення.

На сьогодні важливо запустити такий механізм, завдяки якому кожний імпульс попиту супроводжуватиметься резонансним ефектом, тобто ефектом відтворення нових хвиль попиту та їх заспокоєння за рахунок поживлення взаємопов'язаних технологічних ланцюжків. Цьому сприятиме політика підтримки фірм, підприємств і навіть галузей, здатних взяти на себе функції локомотивів цього процесу. І якщо при цьому зароблені кошти залишаються на внутрішньому ринку й опосередковують відтворення, то небезпека сильних інфляційних сплесків виключається, а гроші, що обслуговують обіг, мінімізуються.

Для перетворення зазначених сприятливих факторів у переваги України в справі створення її високої інвестиційної привабливості з боку держави, насамперед, необхідно здійснення відповідних заходів. На сьогоднішній день потрібні конкретні негайні дії, спрямовані на поліпшення інвестиційного клімату в Україні. Інвестиційна політика держави повинна бути націлена на відновлення інвестиційного процесу, який можна досягти за допомогою децентралізації управління економікою і розширення повноважень регіонів. Для відновлення інвестиційних процесів і розвитку економіки України потрібно:

- встановлення приватної власності в більшості секторів економіки;
- створення сильної інституціонально-правової системи;
- направлення державних інвестицій в стратегічно важливі галузі [3].

Державне агентство України з інвестицій та розвитку розробило проект Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 роки, яка була ухвалена Кабінетом Міністрів України 29 вересня 2010 року, з чітким визначенням шляхів, способів та ресурсів для активізації інвестиційної діяльності, модернізацію реального сектору економіки, забезпечення сталого економічного розвитку, поліпшення інвестиційного клімату та залучення інвестицій. В цьому документі зазначено, що перш за все політика держави повинна бути направлена на створення умов для визначення оптимального варіанта розв'язання проблеми ведення державою політики по залученню інвестицій на основі порівняльного аналізу можливих варіантів.

Перший варіант такого курсу – це проведення пасивної державної політики із забезпечення розвитку інвестиційної діяльності в Україні. При цьому держава відмовляється від цілеспрямованого впливу на інвестиційний ринок, стимулювання інвестиційної діяльності та надання державних інвестицій, забезпечує застосування виключно ринкових механізмів збалансованого розвитку в цій сфері. Зазначений варіант сприяє розвитку інвестиційної діяльності у галузях, які мають високу дохідність і швидку окупність, зокрема у фінансовому секторі, торгівлі, під час проведення операцій з нерухомістю, але не стимулює залучення інвестицій у реальний сектор економіки, інфраструктурні та промислові об'єкти.

Другий, оптимальний варіант передбачає проведення активної державної політики із стимулювання розвитку інвестиційної діяльності в Україні, зокрема на засадах розвитку системи державних інвестицій, підвищення ефективності та посилення прозорості функціонування механізмів державно-приватного партнерства та стимулювання залучення приватних інвестицій у реальний сектор економіки. Реалізація зазначеного варіанта сприяє збалансованому розвитку державного та приватного сектору, концентрації зусиль на пріоритетах розвитку, підвищенню привабливості об'єктів інвестування, створенню умов як для прямої участі держави в інвестуванні, так і непрямої шляхом стимулювання залучення інвестицій з урахуванням досвіду Європейського Союзу та Російської Федерації у цій сфері.

При цьому такий варіант відповідає сучасним тенденціям інвестиційної політики розвинутих країн у посткризовий період і дасть змогу поліпшити інвестиційний клімат та активізувати інвестиційну діяльність, забезпечити підтримку базових галузей економіки, розвиток імпортозамінного виробництва та диверсифікацію зовнішніх ринків збуту, сприяє капіталізації заощаджень та їх трансформації в інвестиції, розширює доступ суб'єктів господарювання до інвестиційних ресурсів, створює умови для переходу на інноваційно-інвестиційну модель розвитку та підвищення конкурентоспроможності економіки. Цю проблему можна розв'язати шляхом розбудови системи державного інвестування, яке здійснюватиметься за наступними напрямками:

- удосконалення методології розроблення, оцінювання та відбору інвестиційних проєктів, а також визначення принципів та механізмів державного інвестування для реалізації проєктів, які потребують державної фінансової підтримки;
- розроблення чітких критеріїв відбору інвестиційних проєктів, які потребують державного інвестування або державної фінансової підтримки, з урахуванням особливостей галузей економіки;
- визначення як пріоритетних для надання державної фінансової підтримки інвестиційних проєктів, спрямованих на розвиток експортоорієнтованого та імпортозамінного виробництва, високотехнологічної конкурентоспроможної продукції, розвиток інфраструктурних і базових секторів економіки, об'єктів електроенергетики, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії;
- забезпечення розвитку системи прямих державних інвестицій, зокрема на умовах спільного фінансування;
- забезпечення прозорості процесу державної фінансової підтримки інвестиційних проєктів, спрямованих на розв'язання пріоритетних завдань соціально-економічної політики держави, а також запровадження механізму оцінки результатів державного інвестування;
- здійснення контролю за ефективним використанням бюджетних коштів, наданих для реалізації інвестиційних проєктів;
- запровадження державного моніторингу інвестиційної діяльності та визначення функцій і встановлення відповідальності державних органів і установ, уповноважених реалізувати державну політику у цій сфері.

Висновки. Забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в Україні залишається питанням стратегічної важливості, від реалізації якого залежать соціально-економічна динаміка, ефективність залучення в світовий поділ праці, можливості модернізації на цій основі національної економіки. Саме інвестиційна політика є засобом відновлення нестабільної економіки країни в умовах зміни вітчизняного законодавства, а також неконтрольованого зростання цін і дефіциту ресурсів. Науково обґрунтована інвестиційна політика держави відіграє вирішальну роль у забезпеченні стабілізації та сталого розвитку еконо-

міки країни. Вона визначає пріоритетність, напрями, джерела та структуру інвестицій, створює умови для реалізації загальнодержавних, регіональних і місцевих економічних, соціальних та технічних проектів, формує сприятливий інвестиційний клімат для ефективного залучення як внутрішніх, так і іноземних інвестицій. Завдяки впровадженню комплексних програм розвитку інвестиційної діяльності Україна може розраховувати на суттєве збільшення вітчизняних й іноземних інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Інвестиційний клімат в Україні [Електронний ресурс] // Сайт Міністерства Закордонних Справ України. — Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat>.
2. Закон України «Про режим іноземного інвестування» [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Кныш М. И. Стратегическое планирование инвестиционной деятельности / М. И. Кныш, Б. А. Перекаатов, Ю. П. Тютиков. — СПб. : Изд. дом «Бизнес-пресса», 2007. — 314 с.
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] / «Деякі питання оцінювання роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо залучення інвестицій, здійснення заходів з поліпшення інвестиційного клімату». — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/779-2003-%D1%80>.
5. Мазур Н. А. Проблеми і перспективи інвестицій в АПК України / Н. А. Мазур // Економіка АПК. — 2009. — № 11. — С. 73—77.

Рассмотрены проблемы и направления государственного регулирования, основные факторы инвестиционной привлекательности, предложены пути усовершенствования законодательной базы, внедрения экономических регуляторов активизации внутренней инвестиционной активности.

Ключевые слова: Инвестиции, инвестиционная деятельность, иностранные инвестиции инвестиционная политика государства, благоприятный инвестиционный климат.

Problems and directions of government control, basic factors of investment attractiveness, offered ways of improvement of legislative base, introduction of economic regulators of activation of internal investment activity are considered.

Keywords: Investments, investment activity, foreign investments are investment politics of the state, favourable investment climate.

УДК 338.439 (477)»737»:338.49

І. О. ІРТИЩЕВА

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Т. В. СТРОЙКО

Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського

МЕТОДОЛОГІЯ МОНІТОРИНГУ ІНФРАСТРУКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Обґрунтовано методологічні основи моніторингу інфраструктури національної економіки в умовах глобалізації. Систематизовано різноманітні підходи до оцінки інфраструктури національної економіки, з метою підвищення конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації.

Ключові слова: методологія, моніторинг, національна економіка, інфраструктура, глобалізація.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Для оцінки реального стану, прийняття виважених рішень щодо формування ефективної інфраструктури національної економіки необхідно розробити систему моніторингу досягнення її головних цілей та критеріїв й індикаторів, що відображали б сучасний етап розвитку міжнародної економіки. Моніторинг індикаторів має виключно важливе значення для України

в умовах високого рівня глобалізації, соціально-політичної нестабільності та напруженості в суспільстві, підвищеної динамічності показників, що характеризують ці процеси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичні основи діяльності інфраструктури, у тому числі в умовах глобалізації, сформовані такими вченими, як: Беленький П., Бородіна О., Бронштейн Т., Гладій М., Данилишин Б., Долішній М., Єрмаков О., Злупко С., Зінгер Х., Йохимсен Р., Краснопольський Б., Кра-